PROV. ZEEUWSE COURANT 10-9-1977 (01) K77/1391a 2x
NEDERLANDSE POEZIE VAN OOSTERSE OORSPRONG
(CHITRA GAJADIN)
(Van erf tot skai)
(SHRINIVASI)
(Oog in oog)

Wanneer je iets kwijt bent komt meestal pas de vraag wat het voor je betekende, de bezinning. Dat geldt voor alles, en wel heel sterk voor zulke ongrijpbare zaken als je land, je volk, je taal, je samenleving, je, sorry voor het besmette woord, ras. Ik vermoed zelfs dat de tweespalt of algehele verwarring van mengbloeden daarmee in verband staat. Je ziet dus enerzijds dat Zeeuwen zich zelfs in Den Haag al tot een club aansluiten om met veel verve een saomensprookje van Corre Schieve op de planken te brengen en jikkemienen mee beuter en suker te smikkelen, en anderzijds dat op de markt in Goes een vrolijke horde als Zuidbevelandse boeren en boerinnen verklede jongelui, goeddeels import, een podium bestormen om een Klusdurps dansje ten beste te geven, terwijl zo hier en daar nog een 'echte' in klederdracht gestoken zeer bejaarde dame welwillend toekijkt, haar kritiek op de onvolkomenheden wegklappend. Ik noem Goes, waar ik dit schrijf, maar ik kan evengoed een Apachennederzetting nemen, of een van de Maori's, want een Apache en een Maori hebben ook net weer een nieuwe druk Elvishemd gekocht om op hun spijkerbroek te dragen.

Maar de wortels blijven trekken en sappen opstuwen, al is de hele wereld een Babel geworden, een mengpot. De bezinning op het 'wie ben ik, wie zou ik moeten zijn' versterkt zelfs, al komt er nooit meer iets terug – ieder weet dat er juist iets nieuws moet komen. Enkel niet wat.

Ik ben het kind
(...)
voor wie verleden en toekomst
één zijn'

dicht Chitra Gajadin, in 'Van erf tot skai'.

'Van erf tot skai' – in deze woorden ligt het wel besloten. Zo noemde de jonge dichteres haar onlangs bij de 'Futile Press' in Rotterdam uitgegeven debuut. Het heet een bundel 'Kritische' poëzie vanuit de Hindoestaans-Surinaamse bevolkingsgroep in Nederland. Ik vind zo'n formulering wat hinderlijk. Waarom niet gewoon gezegd dat Chitra Gajadin een talentvolle jonge vrouw is die in het Nederlands schrijft (ze is 22 jaar) en die een Hindostaans-Surinaamse achtergrond heeft? Trouwens ook het laatste spreekt voor zichzelf als men haar werk leest en haar naam ziet. Er is zelfs een hele bladzij woordverklaringen bij haar bundel noodzakelijk. Algemene Indonesische woorden zijn in onze taal voldoende ingeburgerd, maar Surinaamse, Westindische, niet. De Westindische literatuur in het Nederlands is pas de laatste decennia echt doorgebroken, en dat op een zeer overtuigende wijze, op een hoog peil.

'Van erf tot skai' dus, twee heel duidelijke symbolen, waarbij men erf dan nog maar liefst via Suriname terugverplaatsen moet naar India.

de zon verruild
voor een tweedehands kachel
met voeten voor de vlammen
warmte
die steeds meer kost
tegen het einde van het jaar

handen die eens verhalen
oerwoud, aarde, de rivier
toevertrouwden aan het hout
te koop voor toeristen
rusten nu op skaileuningen

donkere ogen
achterdocht
kijken naar een vierkant scherm
nog steeds
met magie van spiegels
kralen uit het westen

en dit fragment:

pasgetrouwd
van iedereen de bijdrage
voor je huisgerei

huisraad dat blijft
rouleren in de familie
zoals het gemeenschappelijke
bezit waar niemand recht op heeft
tot op een goeie dag
je bent overgegaan
op 12-delige
serviezen en bestek
je meubels veranderd
elementen waar je in wegzakt
tot vormeloze ellende
de planten verwisseld
voor dure plastiek bloemen
je tekening
een kaart van Suriname
kinderlijk zorgvuldig
heeft plaatsgemaakt
voor een flamenco danseres
in gezelschap van
minzame Indiase godheden
op een kleurige litho

hans warren

LETTERKUNDIGE KRONIEK

Deze bundel is fraai uitgegeven, verlucht met handzeefdrukken van Anton Vrede. O ja, ik wou het nog even hebben over het 'kritische', het sarcasme naar de Hollandse gastheer van deze tweemaal ontwortelden.

Ook dat leverde een treffende tekst op:

zeg mij
hoeveel dank nog verschuldigd
dank voor de huizen
(waarvoor reeds is bedankt!)
voor het werk
waar ik te lui, luidruchtig
of zwart voor ben
dank voor de voorkeursbehandeling
in alle winkels, bussen en trams
de extra kolommen
in speciale kranten
de extra bescherming
de extra herdershonden
de extra zwart-afgerichte politieman

dank u dat ik uit een land kom
waar de mensen niet arm zijn
enkelen rijden in auto's

ja ik heb het goed
ik moet dankbaar zijn
waar klaag ik over
over het land van mijn voorouders.

Tot zover Chitra Gajadin, een naam om te onthouden. Een dichter die al lang naam gemaakt heeft, is Shrinvási, en ik ben beschaamd dat ik zo laat aandacht vraag voor zijn prachtige bundel 'Oog in oog' (Frente a frente), die tussen mijn te bespreken boeken in het ongerede was geraakt en pas onlangs weer te voorschijn kwam. Maar beter laat dan nooit.

Shrinivasi publiceert al sedert 1964, en is een knap dichter, bij wie grote sociale bewogenheid gepaard gaat aan een heel persoonlijk raffinement. Hij doet in die combinatie, en soms ook in toon, aan Neruda denken, zowel in het holle (grote kreten en leuzen klinken gauw onzuiver) als in het intieme.

'Oog in oog' is een dikke bundel met verzen die lopen van uiterst korte notities (b.v. 'Negers zijn/ gods warme schaduw/ in de greep van de zon') tot heel lange, prachtig bewogen, beschrijvende verzen als 'Expositie F. Agerkop: Commewijne sterft', dat aldus begint:

Bij deze ekspositie kan ik een groot verdriet
niet bedwingen
ik loop door de plantage
de palm die fier stak in de hemel
laat niet eens zijn wortels meer zien
de vlonder wiegelend op het water
is vermolmd en in onzichtbare deeltjes met de rivier de zee ingedreven

waar is de kracht van de takkenvolle tamarinde
waar zijn bloesempracht en de tocht van
glinsterende kolibries in zijn lonkende kruinen
waar de duikelende reis van vlinders
zeilend van tak tot tak
waar Nelis ijs schavend, lachend, hoogoplachend
bij een metersdikke stam
op het kruispunt der wegen
wat omgord was met vreugden
wat was omstrengeld met vers leven
wat omzwermd was van lachende kinderstemmen
wat meezong, meeritmiekte in kinderzang
het is verdwenen
de sluis loost het water stinkend
van dood gras uit de polders
met de weinige vis gestikt in eigen huis.

Je zou deze, zo universele lamento helemaal over willen schrijven, maar koop deze bundel, als hij nog te krijgen is:

diep in de Kwatta langs wegen
kapotgereden door tussenhandelaars
wonen de bannelingen
ver achter Kokonassu tegen de zwampstilte
schept men het oude weten terug
en in de bananenwoestijn Santo Boma
toven de emigranten van de Commewijne

verstoken van licht, verstoken van water
generaties teruggetrapt in de historie

de resten van mijn volk heeft een mens
in kaart gebracht
hun doofheid voor elk bedrog
hun blindheid voor kleurige woorden
hun smaakverlies voor ontuchtige beloften
hier is een stuk van mijn land
geschonden in alle delen

Het eindigt:

het leven partieel staat voor u open
bekijk het
proef het
spuug het niet uit
neem het mee
met u
als een vriend en
als een vijand

Tenslotte schrijf ik nog één gedicht van Shrinivási voor u over dat ook geen enkel commentaar van node heeft:

Mijn vader heeft zich gekleed voor de stad
nerveus loopt hij de trap op
oog in oog met de machtigen des lands zit hij
en de één verwijst hem naar de ander
en een ieder wast zijn handen in onschuld
aan de hooggezwollen Surinamerivier
hun handen zo arm aan vriendschap
hun woorden bevuild met bedrog

mijn vader heeft zich gekleed voor de stad
alleen de zon speelt op zijn dasloze hemd
alleen de zon speelt in zijn kraag met ezelsoren
de zon toont mij twee schoenen zonder kousen

mijn vader heeft zich gekleed voor de stad
nerveus loopt hij de trap af
strompelt verblind de verveloze treden
en deporteert zijn kind
naar eenzame kamers in Blanda.

Chitra Gajadin: Van erf tot skai, Futile-Press, Rotterdam, te bestellen door storting van f 14.50 giro 2539404 Futile Press R'dam of via de boekhandel.
Shrinivasi: Oog in oog, Paramaribo, drukkerij Eldorado.